

PRIKAZI I OSVRTI

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu
historiju

Broj 41, godina XXI
maj, 2016. [str. 161-163]

© Monos 2016

Salmedin Mesihović i Amra Šaćić: *Historija Ilira*

Univerzitet u Sarajevu, 2015.

**Prof. dr. Dževad Drino,
Benjamina Londrc, MA**

Savremena historiografija definitivno je dobila svoje pojačanje objavljivanjem knjige "Historija Ilira". Djelo je udžbeničkog karaktera i otkriva prapočetke bosansko-hercegovačke historije, kroz postojanje ilirskog fenomena, bez politiziranja i bez mogućnosti pogrešnog razumijevanja materije. U cilju široke prihvaćenosti suštine, autori su izbjegli upotrebu čak i termina "nacija". Kvalitet i naučnu vrijednost djela potvrđuju i imena uglednih recenzenata, prof. dr. Rajka Bratoža i doc. dr. Milana Lovrenjaka sa Filozofskog fakulteta Univerziteta u Ljubljani. Tako, prof. Bratož navodi kako su "studenti Univerziteta u Sarajevu, ali i sa drugih univerziteta dobili "pionirsko djelo, koje im omogućava dubinski pogled u antičko doba". Doc. dr. Lovrenjak ističe originalnost i stručnost djela, opisujući ga kao "prvoklasni priručnik, koji na najbolji mogući način upućuje u brojna manje ili više kompleksna pitanja vezana za Ilire, njihove suparnike ili protivnike, u jednom od najzbudljivijih perioda prošlosti čovječanstva". Udžbenik "Historija Ilira" predstavlja veliki naučni doprinos, posebno u kontekstu revidiranja i potkrepljivanja činjenica o ilirskom svijetu.

"Životni put" termina "ilirski" propraćen je kroz sve faze njegovog postojanja: od nastanka, transformacije, procvata, pa do sazrijevanja–kojem i ova knjiga daje svoj doprinos. Na 365 strana ove knjige izložena je materija, sistematizovana u 6 poglavlja: *Historijat istraživanja, Iliri u antičkoj mitologiji i historiografiji, Odnos Ilira i Grka prije 230. godine pr.n.e, Ilirska država, Zemlje antičkog Ilirika i Rim i Ilirik u periodu kasne antike*. Konzistentnim i ujednačenim stilom autori su uspjeli

izložiti složenu i obimnu materiju historije Ilira u predantičkom i antičkom periodu, te objasniti uzroke nestanka antičke civilizacije i početke novog razdoblja historije. Knjiga je zamišljena kao udžbenik, zbog čega se u pisanju hronološka metoda koristi u službi pristupačnosti i progresivnog razvijanja izlaganja, dok se komparativnom metodom čitalac vješto edukuje i istovremeno navodi na samostalnu analizu pisanih djela i izvora.

Prvo poglavlje “Historijat istraživanja” napisano je na 8 stranica, što čini 2,20 % od ukupnog sadržaja knjige. Sam naslov poglavlja odražava sadržaj poglavlja koje odmah na početku ukazuje na razloge konfuznog shvatanja problematike ilirskog fenomena. Pregled naučnih skupova i simpozijuma sa temom Ilira, pregled kataloga epigrafskih spomenika, te predstavljanje “sarajevske ilirološke škole”, zaokružuju prvo poglavlje knjige.

Drugo poglavlje “Iliri u antičkoj mitologiji i historiografiji” čine četiri potpoglavlja, na 107 stranica teksta, što je 29,31 % od ukupnog sadržaja knjige i složeno je u osam manjih tematskih cjelina. Grčki mitovi i legende, antička pisana vrela i latinska epigrafija korišteni su kao izvori za izučavanje historije Ilira. Nepostojanje tragova pismenosti Ilira, kroz ovo poglavlje, tj. kritikom izvora, autori pokušavaju nadomjestiti, a ujedno i čitaoca upoznati sa problemima i nedoumicama na putu tumačenja izvora. Povezujući saznanja iz literature antičkih pisaca sa danas aktuelnom literaturom, uspostavlja se dijalog prošlosti i sadašnjosti kojim se i čitaocu ostavlja prostor za formiranje određenih stavova i otvaraju vrata za samostalno istraživanje korištenih radova. Posebno je u tom smislu interesantan “Dodatak” kojeg čine primjeri čitanja latinskih natpisa sa prostora antičkog Ilirika.

Treće poglavlje “Odnos Ilira i Grka prije 230. godine p.n.e.” napisano je na dvadeset stranica teksta, što je 5,48 % ukupnog sadržaja knjige i raspoređeno je na 15 podpoglav-

lja. Sva težina i ogroman trud autora u tumačenju izvora i literature može se posebno vidjeti u poglavlju koje obrađuje najraniju ilirsku historiju, kroz kontakte Grka i Ilira na jadranskoj obali. Stoga nije čudo što su, zbog nedostatka ili manjkavosti izvora, neke svoje tvrdnje iznijeli sa rezervom ili određenom ogradom, a neke samo sa pretpostavkom. I to govori o ozbiljnosti autorskog pristupa određenim nedovoljno rasvijetljenim pitanjima i uopće o autorskoj korektnosti. Za ilustraciju navodimo samo neke formulacije: “Naučnici nisu jedinstveni...; Diodorov podatak svakako treba uzeti sa rezervom...; Na natpisu on se ne tituliše kao basileus, ali je vjerovatno bio važna ličnost...; Moguće je da se veže za...; Iliri su navodno ubili...; Bitka se vjerovatno desila...; Podatak da su Iliri izgubili gotovo dvije trećine svojih snaga, treba posmatrati kao preuveličavanje...; Bardilej je navodno porijeklom bio...; Bardilejev nasljednik Grabo nije vjerovatno bio njegov srodnik i postoje indicije...; Pleuratovo porijeklo do danas se bazira čisto na pretpostavkama...; Nakon Glaukije, koji sa historijske pozornice nestaje krajem IV stoljeća, o događajima i vladarima u Iliriji susreću se samo usputne i marginalne informacije” itd.

Četvrto poglavlje «Ilirska država» napisano je na 17 stranica teksta, u šest podpoglavljaja, što čini 4,65 % sadržaja knjige. Kroz pregled tri ilirska rata, podjelu kraljevstva i buđenje interesa Rima, autori dovode čitaoca do začetaka nastanka rimske provincije Ilirik. Razdoblje od šezdesetak godina Ilirskog kraljevstva obrađeno je sa naglašenom jasnoćom pisanja, u logičkom slijedu prikupljenih informacija, koje se završava geneološkim stablom Agronove dinastije, formiranim na osnovu Polibijevog i Tit Livijevog teksta, što pokazuje posvećenost i želju autora da se materija što više približi čitaocima.

Peto poglavlje “Zemlje antičkog Ilirika i Rim” napisano je na 70 stranica teksta, što je 19,18 % od ukupnog obima knjige, a podijeljeno je na 16 manjih podpoglavljaja. Usposta-

vom rimske vlasti, historija Ilira umnogome se prepliće sa sudbinom pobijedenih, pokorenih politija koje su ulazile “pod kišobran rimskog imperija”. Po svom sadržaju, cijela ova knjiga je dragocijena kako za historičare, tako i za pravnike, naročito one koji se bave rimskim pravom, dok će politolozima navedeno peto poglavlje, osim interesantnog teksta ponuditi i 6 kartografskih prikaza ilirskih ustanaka. Autori su izuzetno pregledno predstavili administrativno-pravno uređenje prije Velikog Ilirskog ustanka i u konačnici iznošenjem brojnih detalja oživjeli sliku Ilirskog ustanka: ključnih ličnosti, profila ustaničkih snaga, ishoda ustanka, te konačnog utjecaja na unutrašnje stanje Rimske države i njenu vanjsku politiku.

Šesto poglavlje, «Ilirik u periodu kasne antike» napisano je na 84 stranice, što čini 23 % knjige i predstavlja najobimnije poglavlje, čime autori ukazuju na važnost obrađene materije koja je uklopljena u optimalan obim knjige. U navedenom poglavlju su temeljno predstavljeni izvori za historiju Ilirika u periodu kasne antike: Amijan Marcelin, Jordanes, Kasiodor Senator, te Prokopije iz Cezareje. Autori su pažnju posvetili i pravnim izvorima, predstavljajući dvije kompilacije kodeksa: *Codex Theodosianus* i *Corpus Iuris Civilis* (Justinijanova kodifikacija). Odlično prepoznaju važnost geografskih i itinerarskih izvora i navode one najznačajnije: *Expositio Totius Mundi et Gentium* (Izlaganje o cijelom svijetu i njihovim narodima), *Tabula Peutingeriana* (Pojtingerova karta) i *Ravennatis*

Anonymi Cosmographia (Kozmografija Anonimnog Ravenjanina). U ovom dijelu knjige predstavljeni su i rimski carevi koji su rođeni na administrativnom području Zapadnog i Istočnog kasnoantičkog Ilirika (Decije, Hostilijan, Aurelijan, Dioklecijan, Konstantin I i drugi). Obrađeni su i počeci kršćanstva na prostoru Ilirika u tri faze: do Milanskog edikta 313. godine, poslije 313. godine, te period nakon 476. godine do dolaska Slavena.

Naučnom obradom historijskih, pravnih, geografsko-itinerarnih izvora, analizom sistema političkog uređenja dominata, zatim sistema kasnoantičkog Ilirika, te sintetskim pregledom vladara porijeklom iz Ilirika ili na neki drugi način bitnih za Ilirik, te uvidom u početke i razvoj kršćanstva, zaokružena je knjiga koja neće biti korištena samo kao udžbenik. Ona intrigira i budi znatiželju, pobuđuje želju za istraživanjem, daje mogućnost diskusije, ali prvenstveno daje doprinos u stvaranju općeprihvaćene teorije Historije Ilira. Dobru osnovu za to dali su autori, donoseći obimnu i preglednu bibliografiju izvora i literature uz svako poglavlje knjige, što predstavlja njenu posebnu vrijednost.

Prvi udžbenik najranije bosanskohercegovačke historije je istinski poduhvat iskusnih autora kojim oni ostavljaju svoj lični pečat u neprekidnom procesu osvjetljavanja prošlosti. Knjiga autora profesora Mesihovića i magistricе Šaćić, predstavlja povod i temelj za dalje istraživanje najstarijih historijskih podataka o Ilirima.

Baum